

అభినవసరస్వతి

సంపు 1 }
 {

జానపాదు
 ప్రమాదించ సం॥ ఆహా మానము.

{ సంచి 7

కృతివిమర్శనము.

మత్తయిసువాక్—ఇది గానా మంత్ర ప్రాగ్భజనం రావు గారుచించినది వారి
 సంతాపము జహుజనపరిములే కావున కవితాసారస్వము మరలవాక్కుచుటనవ
 ము. ఇందులేయబడినది యేసుక్రీస్తు మహిమాభివర్ణనము ఈయేసు సుకమతమునున్న
 ఉంచిన మహానుభావుడైయుండునాపు అందువలననే తనకృత ముక్త్యును పొను
 బ్రవేశించుచుండిరి. వివరము బ్రాహ్మజానివర్ణసంజాతులైన సనాతనధర్మానుయాయ
 యేలేచి నది గూరాపాస్త్ర మై మైచ్చహళాణచండాలాదులచేతనే సమాశ్రయంపడబడు
 చున్నయది గ్రంథకర్త విభించిన స్థాంధ్రభాషగాని యేతనృతగ్రంథములు దోషభూ
 యిచ్చములకూడవైయుండుటచే భావతత్వమెరిగినవారు పరనచేయుటకైనను బద్ధావ
 రలగుట బాగుగాగొప్పట్లు భావల కాకొంటున్నట్లుకయి యే వీక్షింపబడుచున్నది
 యీగ్రంథమునువ్రాయఁగలిగిరి కానిభావానుభవములన్నియుంతనే పాంతులు పరమప్ర
 విష్ణులగుటకుఁ బ్రయత్నింపరని నానుభిప్రాయము శ్రీవారినిపిన యీగ్రంథమామూ
 లాగ్రముగఁ జదివిన గాని యభిప్రాయమియ వలనపడక యట్లుచేయుటనివచ్చి కార్య
 బాహుళ్యముచే నొక్కనాటిలో నప్పని ముగియక కొన్ని దినములు పట్టుటయుఁ దనకృ
 ధ్య నీగ్రంథముచదివెడిపట్టున నేమిటిదిని యని యడిగెడివారికి గ్రంథనామముం జెప్ప
 టకు ప్రీతిగాఢముమనచ్చెను. కొందఱి కదివిడిచి చెప్పసాహసింపఁ దుద కిందు దిగఁ
 నామముంటిరాని యనునాక్షేపణకుమాత్రము పాత్రుడఁగాక తప్పనయ్యెను వివరనే
 మి గ్రంథమెల్లఁజదువుసరికి, అప్పుడుమధురవాగ్రంథము, అయేసుక్రీస్తు మహామహిమ
 యు మన్వరంబాకర్షించియే తీలినవి “అంజోభిన్నుచిః” అనునీతిని గొందఱును గొన్ని
 మతములయం దభిరుచియుండుఁ గాక. అంతమాత్రమున నన్యమతిమునక పక్కపృథక్యాపాని
 పండ్రి కాని మెట్టిదైనను దాతత్వములనా.టియాచారమును విధవఁగూడదని పెద్దలు
 చెప్పెడిమాట సత్యమనియే నానమ్మకము. హిందూవిద్వాంసు లొక రేని క్రైస్తవమతబో
 ధముగాక శ్రుతిస్మృతిపురాణేతిహాసప్రబంధనాటకాదుల యాంధ్రీకరణమందే తమ
 బుద్ధినివినియోగించుచుండ అంజోపకారాగ్రంథమై యీసత్వ వేదమును దెనిగింపబూనిన

శ్రీ గానాగారికి, ఏనుక్రిస్తు జేమానుసంధాయకుడై మృతులైనపుత్రపుత్రులకు మోక్షప్రదాతయగుటయేకాక మరల బుత్రీపుత్రవంతులంజేసి సంగక్షించుగాక

పాణిగృహీతాశ్రవణానందశృంగభల. — ఈపుస్తకముబ్రహ్మశ్రీపాదమబ్రహ్మణ్యకాశ్మీగారిచే వ్రాయబడినది దీనిపై విద్యత్కృతులగుటయే కాక లౌకికప్రజ్ఞాధరరీధులు కూడనయి పక్షపాతగహితముగ నిర్భీకులై సువిమర్శనలు చేయుచుండెడి సుదర్శినీ పత్రికాధిపతులిచ్చిన సత్యమైనయభిప్రాయమే చాలును గాని మాకుఁగూడ విమర్శనార్థమై పనుపబడినందునఁ గొండొకవ్రాయఁబూనితిమి గతమాసపత్రికలో నిర్ణయంధకర్తగారి వేటొకకలిత్యముపై మాకుభిప్రాయమును వ్రాసియుంటిమి ఇప్పుడు యనఁచెనే లిఖింపఁబడిన విమర్శనపై వ్యతిరేకాభిప్రాయమును లిఖించుచున్నది దక్షిణస్వధాతలఁప గని నమ్మెదము, ఎట్లో కవి యగుట కొంత సులభము గాని విమర్శకుఁడగుట మిగులఁగష్టము. ఒకస్లోకము గాని యొకపద్యము గాని నిర్దుష్టముగ నే-రచితము వారనేకులు గలరు కాని వారియందలి మంచిచెడ్డలను విమర్శించి వ్రాయువాడు కడు నరుదు గానుండును. ఇట్లుగుట ప్రాచీనకాలమునందే కలదనుచో నిష్పక్షపాతముగ వ్రాయనక్కఱలేదు. దీని నిఁజులుంచి మేము వీరివిమర్శనము విన్నవముగా వాక్రుచ్చి వ్రాయఁబరికొల్పి-యంశముల నించుక మాపుచున్నాము

106 వ పుటనుండి

- (1) “ఉ॥ హేచ్చైషీయత్సుకత్వమున కెద్దియు బాముగాక॥ 4 అ 60 ప పాణి॥
హేచ్చైషీ యత్సుకత్వమా? ఉత్సుకమా?

77 వ పుటనుండి

- (2) క॥ ఈవిధమున నతఁ డెంతయు నావేదనఁ జెందుచుండె నవ్యవితయుఁ దా
నేధిఁ గోరఁ పక గృహమున కై వగ మీఁంగఁ జేరి యాత్మగతమునఁగొన
రి, ఆ, కివ ప, శ్రవ,

భాలామణి యేమియుఁ దోచక గృహముకొఱకుఁ జేసినదంట? గృహముకొఱకెక్కడఁ జేసినదో? గృహమును జేసిన దని గ్రంథకర్తలయభిప్రాయము, ద్వితీయాంశ జనుర్థి బ్రయోగించినారట పంచమోవిధిక్తి ప్రత్యయమును బ్రయోగింపనందులకు మన మానందింపవలసి యున్నది,

1-2 సంఖ్యలు గుర్తుగాఁ గలగ్రంథపంక్తులవలన నీకాశ్మీగారికి ధర్మధర్మ విభేదము పూజ్య మనియు (తాటిజ్ఞానమంతికన్న ను బూజ్యమనియు) వ్రాజ్ఞులు నిర్ణయింతురు

ఇట్లే ఈయన సుమారు 120 పుటలు నింపి పరిశ్రమచేసి యున్నార అందుఁ బ్రతివిషయమును నపభ్రంశమున నుదాహరణముగ నే కన్పట్టుచున్న దని వ్రాయుటకు మిగులఁ జింతిల్లుచున్నారము అయ్యాయంశముల నెత్తి చూపఁ బూనితి మేని సుమా రొకవత్సరము మాప్రతికకు దీనినోడనే కాలక్షేపము కావలసి వచ్చును గాన నందులకుఁ బూన మెలిమి మఱి కొన్ని యపభ్రంశములనేని యాపుట కొంత యవసరమైనను ఈక్రింది పంక్తులవలన నందులకుఁ గూడఁ బూన లేదు.

త్వణీకరణము.

ఇయ్య జూలై నెంఱుఖరులొక గాఁ బ్రకటింపఁ బడును ఇందు జ్ఞాన లవద్యువగ్గులు మాశ్రమజానంద పాటిశ్రీశీలయందుఁ జూ పెడి వెట్టి మొట్టి కుశంకలు సహజముగాఁ దృటికరింపఁ బడుచుండును. వెల ముంగు గాని చెప్పఁ బాలము. జూలై నెలలొక గా నార్ద్రపూపువారికి సగము వెల మాత్రమే

ఇట్లు

కింక వీరిద్ర ఘోషంపంచాననులు,

తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు,

బందరు, లేక కాకినాడ.

వైపరక్షలు శృంఖలా గ్రంథసిరికనుండి కైక్లానఁ బడినవి' ఈనోటీసును గ్రంథకర్తకు శ్రీతిరుపతి వేంకటేశ్వరులు పూర్వమే, అనగా? శృంఖలా గ్రంథమునకుఁ బ్రకటనార్థమై కవితాప్రతికకు సప్లి హెంటుగా నంపించిన నోటీసులు చూచినంతనే పంపినట్లు సుప్రహృద్యాశ్రీతిగాఁ ప్రకటించి యున్నార దీనింబట్టి వీరిశృంఖల తిరుపతి వెంకటకవులకు గడ్డిపోచగా మాఱదగినది యని యభిప్రాయము తేలుచున్నది ఈయన తిరుపతి వేంకటకవులకు శిష్యులైన వెంకట రామకృష్ణకవులకు శిష్యుఁడు. ఈయంశ మియనయే వ్రాసికొనెను ఇయ్యలఘుని గురువులు వ్రాసిన 'శతస్త్రి, సంగతియేమైనదో సహకుసతాశ్వమేధమువలన విస్మయపడును. ఆయశ్వమేధసిరికలొ నుదాహరించిన

(1) శ్రీయతఃకయంతి రామయ్యపంతులవారు(2) శ్రీ చెన్నాప్రగ్గడ భానుమూర్తి పంతులవారు(3) శ్రీ గురుబాడ అప్పారావు పంతులవారు లొనగువారియభిప్రాయములవలన రామకృష్ణులవ్రాతయందలి నిస్సారత పూర్తిగా వెల్లడి యగుచున్నది. దానివై బగా సహకుసత ఎనువేరునో శతస్త్రి, కర్త లేవో కొన్ని వ్రాసి విరమించుటవలన గూడ

లోకము యధాస్థమును బూర్తిగా గ్రహించి యున్నది. గురువులసంగతి యటులుండఁ గా నిక నీశిష్యుని సంగతి యేమగుచో చదువరులు గ్రహింపక పోరుగదా? ఈశిష్యుని యోగ్యతకీకృంఖల కొండొకసూచక మని చెప్పెడివి, ఏమందురా? వైరుదాహరించిన మహామహులెల్ల శతఘ్నికి నపకన్యయుఁ బాశుపతమున కుత్కన్యయు బోధించుచున్న ను నీ వెం॥ రా॥ ల శిష్యుఁడు శతఘ్ని నట్లు పొగడుచున్నాఁడు.

78 వ పుటనుండి

“గానుక్యప్రయుక్త మగుశతఘ్ని సగపతిరుపతివేంకటకవులవై నున్నవను దు గ్రప్రాకాగమును ఖండఖండములుగఁ జేయుట యెల్ల తెఱింగినవిషయమే॥

వైపుస్తులవలన నీయన యింకి ను బాశుపతమునుగాని యందుగాహరించినప్రాజ్ఞా లతేఖలనుగాని చూచినట్లు గోచరదు, చూచికొడ నిల్లువ్రాసినచో నిక వేఱుగఁ జెప్ప నక్కఱయే లేదు. ఏది యెటులున్న ను నీయన మంచిగురుభక్తుఁడని తెల్పుటకు లైపంతులు సాక్ష్య మిచ్చుచున్నవి, మాకుభిప్రాయముచొప్పున నీయనవ్రాతె గోక మునకుఁ గొండొక యంపకాగకము గావచ్చుననియే, ఏమందురా? ఇట్టివిద్యులకుఁ గలుగునల్పశంకలను గివర్తించుటకుఁ దమంతఁ దా మేప్రాజ్ఞులును బూనరు, ఇప్పుడో, ఇది యొక బీజముగాఁ జేసికొని తిరుపతివేంకటేశ్వరులు తిమ్మవైద్యమమును బాశుపత మునందుంబ లెఁ బ్రకటింతురు శ్రీనందిరాజుచలపతిరావుపంతులుగారు వ్రాసినప్రకాగ ము దానిచే ననేకులు గతసంశయము లొదిరు ఈయంశము పాశుపతమునఁ జూడఁ దగు ఈశ్వంఖలలో నీచోర్తుల, తిట్లు తలగఁ దగనిమాటలు విస్తరించి యున్నవి అవి చూపనిమమ్ము గోకము క్షమించుఁ గాక

తాలుకుట్టనము — ఇది బ్రహ్మశ్రీ వేలూరి శివగామాశాస్త్రి గారిచే గచింగుంపఁ బడిన పద్యమయంబగు నొక వివర్ణనము. ఈవిమర్శనము రామకృష్ణకవుల యట్టహాస మువైచిత్రయున్నది. కృతజ్ఞ తా కృతఘ్నితలకేమిగాని మొత్తముగొంద వీరుభయులును సత్తీరులే వారు గురువులమీఁదికి శతఘ్నులు ప్రయోగించి యట్టహాసమును చేయంబూ నితే వారికిఁ దాలుకుట్టనము చేయుట కీయవపూసెను గ్రంథము యొక్తియుక్తములగు తిగు జవాబులతో నొప్పి ముద్దులు మూటగట్టుచున్న యది వలయువారు గ్రంథకర్తచేర వ్రాసికొనవచ్చును వెల 0-2-0 ధు కృష్ణాజిల్లా, ఆగిరిపల్లె

విష్టవేషణమ్.

ఆర్యమిత్రాః, విదితమేవ భవతాం శ్రీమతాం పశ్యాంపుశ్యాం,
పశ్యశబ్దవిచార శ్చేతి గ్రంథద్వయతః “పశ్యాపశ్యా” వితి సమస్యా
ప్రేషకాణాం తదనుమాయినాంచ వాదదార్పణమ్, అథేదానీం
‘పశ్యశబ్దమీమాంసేతి సమస్యాప్రేషకై ర్యస్యకస్యచి “చ్యశోశీతే,
ర్నామ్నా ప్రకటీకృతా కాచనపత్రికా, తస్యాంచ నకించి న్నవీనం,
నైన కించిదపూర్వంచ దృశ్యత ఇతి హేయోః పిష్టవేషణం, చర్చితచ
ర్యణమితిచ విమూఢం విస్పష్టమేవ, తథాపి తద్గతవాదకాన్వల్యం
దిష్టాత్రం ప్రకటీక్రియతే జ్ఞానలవదుద్విదగ్ధానాం పండితమ్మన్యానా మ
స్మృత్యతిపక్షిసోదరాణాం ముదే.

భో భో సమస్యాప్రేషకాః, భోభో నామగోపనశీలాః, భో భో
స్మర్యథా పరాభూతాః ప్రతిపక్షిసోదరా! జానతేవా మహామహా
పాథ్యాయబిరుదాంకితానాం బ్రహ్మశ్రీతాతాసుబ్బరాయశాస్త్రిణాం
వ్యాకరణశాస్త్రపారంగతత్వం, విచారణావైదగ్ధ్యంచ, తత్త్వావై ద్వి
చారితే విచార్యమాణేచ, కాశికాకాలతః ప్రాచీనప్రమాణప్రమితరాకి
కప్రయోగ సంపాదన వైధుర్యతః! ప్రతీత్యమాణే చాన్యస్మిన్ దురు
ద్ధరే విషయే కిమితి ప్రయత్యతే జ్ఞానలవదుద్విదగ్ధతామాత్రపర్యవై
ర్భవద్భిరంతర్హితై రనురైరివ మాయాప్రకృతిభిః, తేహి సంప్రాప్తై ప
రాజయే స్వతస్సిద్ధాం మాయా నువలంబ్య యథాకథంచి ద్విజృంభం
తే, తత స్తత్ఫల మనుభూయ తత్సద్భవం దశా మాలంబంత ఇత్యపి
తత్తద్యుద్ధ ప్రసక్తిప్రవచనసరాయణై ర్గ్రంథై శ్శూయతే, వ్యాకరణ
శాస్త్రే భవతాం ప్రవేశేదారిద్ర్యం భవదుద్ధరణాయప్రవృత్తం, ‘దణ్బ
రు’ నామకం పత్రమేవ కంఠతః ప్రవక్తి, తద్ధి భవగ్ధారవార్థం ‘రా
మారాయ కవీంద్రాః కితిచన మాసాన్ వ్యాకరణ మసర నిత్యలిఖ
దితి సువ్యక్తమేవ భవతాం శ్రీమతాం మహారాజశ్రీమతాంచ, కతిప
యమానమాత్రపరనత స్తావ ద్వాకరణపాండిత్యం కించిల్లబ్ధమపి తదే

తన్మహామహోపాధ్యాయ పరిత్యక్త విషయే గతిం కల్పయితుం నా
 ల మితీదాసిమపివా జ్ఞాయతాం శ్రీమద్భిః, చిరకాలనాధ్యే దురుద్ధరే ౭
 స్మిన్ వ్యాకరణే నహి భవతా మధికార ఇతి భవత్సకటితా పశ్యశబ్ద
 మీమాంసైవ కథయ తీత్యలం బహునా, భవద్వ్యాకరణపాంశీత్యం
 భవత్కవితాసామర్థ్యంచ భవచ్ఛాఖాసంబంధినా మాశ్చర్యదాయకమ
 పి శతశ సప్తాశ్రయః పండితమండలీ విరాజమానానా మితర శాఖాసం
 బంధినాం నైవ తాదృశం, తథాపి కేవల కుక్షిపూదణమాత్రప్రయోజ
 న విద్యాభిమానినాం మధ్యే కశ్చి దేతాదృశో౭పి విద్యత ఇతివ్యాతీ
 వా౭ నురాగో౭ స్థాకం చాన్యే౭పాంచ భవతాముపరి, అతఏవ భవ
 “లీలాతరంగినీ” గతకలుషతరప్రసంగప్రకటన మేతావత్పర్యంతం నైవ
 ప్రకటికర్తృ ఇతి విదాంకుర్వంతు మహారాజశ్రీకాః, కాశికా కాలతః
 ప్రాగ్విద్యమానం లక్ష్యం కించదిపి నైవోపలబ్ధం భవతామితి భవతాం
 ‘మీమాంసైవ కథయతి, పశ్యంతు—

“వామనా త్ప్రొక్కా లే౭పి నిరుపసృష్టపదప్రయోగ సద్భావ
 స్య వామనవ్యాఖ్యానాదేవా౭నుమీయమానత్వాత్ || .... నచభా
 కిక లక్ష్యాభావ శృంఖ్యః, అనుమాన సిద్ధత్వా త్లాంకిక లక్ష్యాణామ్”||

ప్రదర్శితా ఏతాః సంక్తయఏవ భవద్వాదస్య దౌర్బల్యమాపా
 దయంతీతి జానతే సంధించకమాత్రపారికాలపి విద్యార్థినః, ప్రత్యక్ష
 తః ప్రమాణప్రమిత లక్ష్యసంభవే౭పి కిమితి యత్యతే దురవగా హే
 ౭స్మిన్ విషయ ఇతి పృచ్ఛామో భవతః కిమన్యుత్తర మత్ర తత్కథ
 యంతు, అనుమానతఃఖలు లక్ష్యసత్తా సాధ్యతే భవద్భిః తేనైవా౭
 స్మాభిర్లక్ష్యాభావశ్చ సాధ్యతే, కాశికాకార స్తావన్నిరుపసృష్టమతం
 నిరాచకార, ప్రమాణప్రమిత లక్ష్యసద్భావే కథంకార మయం నిరా
 కుర్యా దితినుమానతఏవ పూర్వోక్త ముపపద్యతే ౭స్థాకం, తతస్త
 స్మతం శుష్కనైయాకరణావలంబితి మిత్యపి సూపవాదమేవ, తదేత
 త్ప్రపంచితమేవ పశ్యశబ్దవిచారే ౭స్మాభిః.—

“శ్లో॥ భాష్యే కిమపి నాస్తీతి కృత్వా కేచి న్మహామహః
 ఆలంబ్య చ్ఛాందసాధారం నానువృత్తిం వితేనిరే

“శ్లో॥ తదేత ల్లక్ష్మ్యవి చ్ఛాత్రవిచ్చ శ్రీవామనో మహాః, ని
రాచకార లక్ష్మ్యాణాం లోకకానా మభావతః” (పశ్యకబ్రవిచారః)

విస్తరస్తు తత్రైవ ద్రష్టవ్యః, అపిచ, భాష్యం స్వమత మనురు
ద్వతీత్యపి లిఖతం భవద్భిః, త ద ప్యేనమేవ భవతీతి స్పష్ట మేవతద్వదా
మ్, ఉపసర్గపదానుపృత్తిం భాష్యకార స్తావ న్నైవవ్యాకరోదితి ఖలు
భవతా మాశాబంధః, తదేత త్సర్వం బ్రహ్మశ్రీ జయంతి భగీరథశా
స్త్రిభి స్సమ్యక్ప్రపంచితమపి తత్పంక్తి సమన్వయజ్ఞానవైధుర్యత ఏవం
ప్రవర్త్యతే భవద్భి రితి మన్యతే బాలిశోఽపి, నచే చ్ఛాత్రకాశాదా
సీన్యం యథాభవతా మనుకూలతాం ద్యోతయతి తదైవాఽ స్సాకమ
పీతి న కథం విజ్ఞాయతే, తథాహి, అనువృత్తి స్వతస్సిద్ధేతి ,స్వరితే
నాధికారి, ఇతినూత్రప్రత్యాఖ్యాతా శ్రీమహాభాష్యకృ త్రవ్యత్వతో
బోధయతి, స్వతస్సిద్ధాయా అనువృత్తేః కుత్రచి న్నివృత్తి ర్యద్యపే
క్ష్యేత తదా వ్యాఖ్యానం శరణ మిత్యపి భాష్యప్రవృత్త్యా జ్ఞాయతే,
ఏతద్రీత్యా భాష్యకాశాదాసీన్యం సోపసర్గమతానుకూల మితి నవక్త
వ్యమేవ తద్విదాం, ఆస్తా మిదం, యది భాష్యస్య కాశికామతం విరు
ద్ధ్యేత్ తర్హి భట్టోజీదీక్షితచరణా స్తావ దన్యథా కథం తస్మత్ఖండనా
య ప్రవర్తేర న్నిత్యపి దురుద్ధరో యుష్మాకం మహామహాపాధ్యా
యానాం స్వరితత్వప్రసంగప్రసక్తో ప్రదర్శితవిప్రతిపత్తి రివేత్యలం బహు
నా, కించ పూర్వోక్త రీత్యా భాష్య మస్మాకమే వాఽనుకూలం, భవ
తాంతు న కించిదపి, పదవాక్యప్రమాణపారీణ మల్లినాథసూరిరపి నైవ
భవతాం కించిద వ్యవకరోతి, మల్లినాథసూరిస్తు “నైషధీయ” భయా,
నిత్యస్య, ఇతి గతి రితి ధర్మసింహ మదాత్, తదేత ద్భవన్మత ముద్ధరితి
కక్షతాడనం విదధతాం భవతాం వివేకః కీదృశ ఇతి వర్ణ్యతే విజ్ఞే రితి
లజ్జామహే వయం, ఏవం ప్రతిపదఖండనం విధాతుం ప్రవర్త్యతే యది
గ్రంథో విస్తార్యతే, అతోభవదుక్తం సర్వమపి, నిరాలంబ మిత్యేకమే
వ వాక్య ముచ్చై రుచ్చార్య యుజ్యతే తూష్ణీంభవనం, తథాఽపి లో
కారాధనా యైతావదపివా విలిఖ్యతే, కిమితి నలజ్జతేవా భవతాం లే
ఖసి, “కాశికాకారిమతస్య మహాజనావరిగృహీతత్వాచ్చేతి లిఖంత్యా

స్తస్యాశ్చ లజ్జతీ నహి కోఽపి వక్తుమీష్టే ప్రాజ్ఞః, భట్టిప్రభృతయో
మహాజనానైవ భవంతీత్యపి శబ్ద్యతేవా అహం మహాదాశ్చర్యం,
మహచ్చ సాహసం, తేషాం మహాజనానాం నామసారాయణం పశ్యశ
బ్రవిచారే సమ్యక్కృత మపి పున శ్చైత్ర జ్ఞానలవదుద్విద్ధస్తానకం
వివదమానానా మస్మాకం సాపరిహారాయేతి కృత్వా తత్తన్నామసా
రాయణం క్రియతే

“మహాకవి ర్భట్టి, రావణాబ్జసీయధాతుదాహరణకావ్యకర్తాచ
వానుదేవకావ్యసామకాష్టాధ్యాయుదాహరణకర్తాచ, ధాతువృత్తికర్తా
మాధవశ్చ, అన్యేఽపిచ నిరుపసృష్టమతం నాఽనుకుర్వంతి, కాశికా
వ్యాఖ్యాతా పదమంజరీకర్తాపిఽతతైవ, భిక్ష్యదయ శ్శాస్త్రస్య ల
క్ష్యత్వేన కావ్యం విరచయంతః కించిదపి నిరుపసృష్టమతం సమ్యతంచే
దేకమపివా కథం నదద్యురు దాహరణం తాదృశం,, (పశ్యశబ్రవిచారః)

విస్తరస్తు తత్రైవ ద్రష్టవ్యః, అపిచ శబ్దితం నిరుపసృష్టమతే
సర్వేష్టసిద్ధిరితి, త దవిచారితరమనీయం, తదేతన్నాజీవిడాచార్యేణాఽ
పిప్రోక్తం “శాస్త్రప్రవృత్తి కథం విద్యతే, తద్విదః కథం ప్రవర్తంశే
ప్రవర్తకాణాంచ కిచ్చగరీయాః, కస్యవా మతం బహువిద్వత్కవిమా
న్యం” ఇత్యాదికం విచార్యం, ప్రతిబంధకాభావే సర్వేష్టసిద్ధి రితితు
సవక్తవ్యం, తథాచే ద్వాక్యకరణశాస్త్రాభావే పండితసామరసాధార
ణ్యేన సర్వేషాం చోక్తయః ప్రమాణపదవిం ప్రతిపద్యంత ఇత్యపి సువ
చం, అపిచోక్తం, పశ్యాన్తే రితి నిర్దేశా దయం సురక్షిణో భవతీతి
తదేతత్ భవద్దేశికేనాఽపి ప్రదర్శితం, ప్రత్యయవిధానం కర్తరినిర్దేశస్తు
భావ ఇత్యేత దవ్యజానత సస్య వాద స్తావత్రైవ సమాప్తి మగమత్,
భవత స్తావ దస్మదుక్తరీత్యా తావన్నాత్రం జానతిః కోఽవ్యవకాశ
స్సమావతితోఽపి సోపి కాశికామతే, నిరుపసృష్టాదపి భావేఽపి శత్రు
యో నిపాతనా దితికల్పితం శక్యత్వాన్నిరస్యతే, నిరుపసృష్టమతేహి,
భావమాత్రవివ నిపాతనం, సోపసృష్టేతు నిరుపసృష్టాదపి త్యుచ్యతే,
నైవాఽత్ర లాఘవగౌరవవిచారః, అన్యథా ప్రాప్తస్యాఽన్యథోచ్చ

రణంహి నిపాతనం, తచ్చ యథాకథంచి దపి సర్వం సీర్వహత్వేన,
 నచే త్తత్సానుర్థ్యస్య సాధారణ్యేన తస్యనిరాఘాటత్వభంగః ప్రసజ్జే
 తేతి డిక్, “బాధకాన్యేవహినిపాతనాని” స్వవిషయే యద్యత్ప్రతిబ
 ధాతి తత్తత్సర్వం బాధయితుమేవ నిపాతనోక్తికథన మితి జానతే
 విశేషజ్ఞాః, నచే ద్దీక్షితా అవ్యముమేవ సర్వేషా మాలంబ్య ప్రవర్తేరక్,
 తేతావత్ నిరుపస్థాపితీ వక్తుం శక్యత ఇతి మనసి నిధాయైవ దు
 ర్బల మముం పంథాన ముపేక్ష్యప్రాయతంతా న్యేనైవ పథేతి సూ
 క్ష్మమతీనాం సువ్యక్త మేవ, సూత్రకారోక్తనిపాతనైకశరణం ప్రయో
 గ మనువదతో భాష్యకారస్యవా త మనుకుర్వతః కైయటస్యనా
 ప్రవృత్తి ర్భవతా మకించిత్కేతి విదాంకుర్వంతి, “పశ్యాథ” నిర్దేశ
 మాలంబ్య భవద్ధురవస్తావ ద్దత్తే న్యతక్, భవాంస్తు సతథే త్యేతా
 వాక్ భేదః, భవన్మతసంరక్షణంతు కాశికాతః ప్రాక్కాలికం లక్ష్యం
 యది విద్యేత ప్రమాణప్రమితం లాకికం తదాతు సముజ్జీవతీతి పునఃపున
 రావేద్యతే భవతే నామగోపనచతురాయేతి సర్వం శివం,

చదువరులారా!

ఇంతవఱకుఁ జర్చించినవిషయము వ్యాకరణశాస్త్రజ్ఞులకుమూ
 త్రమే గోచరింపఁ దగినది యగుటచే సంస్కృతభాషయందు లిఖింపఁ
 బడినది. ఈక్రిందియంశ మీగ్రంథకర్తృత్వనిర్ణయమునకు సంబంధిం
 చినదగుటచే దేటతెలుఁగుమాటలతో నుపక్రమింపఁ బడుచున్నది,

“పశ్యశబ్దమీమాంస”

అనునీచిన్నపుస్తకమును రచించినకవి మ॥ రా॥ రా॥ బెల్లం
 కొండరామారావుగారే యనియు నెవరో శశ్చోటిపేరునం బ్రచురించి
 రనియు నింతకు మున్ను వ్రాసి యున్నారము. ఇందులకుఁ దగినయా
 ధారము నీవలసిన భారము మాపై నున్నది, దానిని జూపుచున్నారము

I

.. పశ్యశబ్ద మీమాంస బయలు వెడలినది, ధూ-పాళ న
 రసింహము మీయత్రసుకు పంపుకునని చెప్పెను ఇదిగాక నర్సారా
 వుపేటలో, మ-రా-రా-బొగ్గరపుశర్మగారు కూడ మీకు రామారావు
 గారే పంపిచెట్లుచెప్పెను. ప్రకృత గ్రంథమునకు గర్తృత్వము శ్రీరా

మొదటగారికే పెట్టబడియెను. ఆయన నైషధాంత సాహిత్యము కల వాడు. వక్తృత్వశక్తి యున్నది. ఒకరీతి సంస్కృతాంధములయందు కవిత్వముకూడ జెప్పెను. తెలివికలవాడే కాని వ్యాకరణములో గావ్యములలో వచ్చెడి సూత్రములకేమేని అర్థము తెలిసియున్న నుండునుగాని కొఱుపియైనను జదివినట్లు కాన్పించదు..... చేతనో మతి మాజీ మోమాంసాగ్రధకర్త గావుట కొప్పికొని యుండును ....

2

(చేవారు)

..... సమన్యవిషయమై రామారావుగారు జవాబు వ్రాసి మరివకరిచేయమీద ముద్రించినారట. యితరత్రా విన్నాను. ధూళిపాళ నరసింహంగారుకూడా చెప్పి యొకపువ్వుకం పంపుటకు తమలడనుకూడా వ్రాసుకొన్నారు.....

(చేవారు)

3

ఁతమపు త్తర అందినది, బొగ్గరంవారు నియోగము, వినకొండతాలూకా చిరాపురం, అగ్రహారం .

(చేవారు)

పై నుదాహరించిన మూడు త్రుములవలనను శ్రీ రామారావుగారు గ్రంథకర్తలనియు వారే యితరుల పేరితో దీనిం బ్రకటించి రనియు విస్పష్టమేకదా? ఈయంశము గుంటూరు డిప్యూటీవారికి మేము తెలుపనేయక్కఱలేదు. దూరదేశవాస్తవ్యులకొఱకై! యందు చిఱచితిమి. రావుగారు చాటుచాటుననుండి యీ „దొంగబాది దోబూచు,,లను బ్రచురించుటకన్నఁ దమపేరుమీఁదనే వ్రాయుట కొంత యుక్తమని తలఁచెదము. దూరగులు మోసపడినను సమీపస్థులు నిజ మెఱిగి తమ ప్రవృత్తిని గర్వించుతురనియేని వారు తలఁపకుండుట శోచనీయము రావుగారు మమ్మును వృధాగ జెక్కిరించు చున్నట్లు గూడఁ దెలియవచ్చుచున్నది. ముందు దానింజూపి కొంగొక వ్రాసి విరమింతుము.

..... ఉపయనములో రామారావుగారితో ధూళిపాళ నరసింహము వేమనరములో బ్రహ్మరథం పట్టునపుడు రామారావుగారిశిష్యుడు పిరాట్ల అప్పయ్యశాస్త్రి యొకకోపుపూనె నని యాతఁకిం చెనట. అప్పుడు రామారావుగారు పావలా, అర్థా అడిగికొన్నారని మహాహం

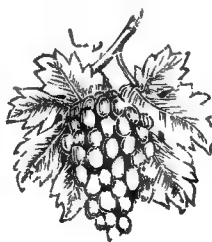
కారమున బలికెనట. చూ. ... గాలికే యాయనస్థి మహాగర్భ విశిష్టముగా గనబడియెనట. మాట మాటలాడితే మీనిందావాక్యమే వచ్చెనట శ్రీరామశర్మ యీమీమాంసపై ఖండనముచేయజోయి కాగితమును చేయవలెనేకాని వేఱురీతి చేతగాదనియెనట. . (చేవాలు.

అయ్యా! రామారావుగారూ! పైచుదాహరించిన యుత్తరము లలోని యంశములు సత్యములేకదా? అగుచో మిమ్మొకటి యడుగు చున్నారము. మీరు వ్రాసిన 'మీమాంస దరుదర మననమిక్కిల మీకుఁ గలిగియున్నప్పుడు మీదేరుమీదుగానే దాని నేల ప్రచురింప దైతిరి. పాపాయ పరపీడాయ, యనునట్లు వృధాగా శర్మశాస్త్రిపేర నేల్చపకటించితిరి. మొట్టమొదటినుండియు గూఢవర్తనమునే యవలంబించుమి మౌమనఁ గలము, మీకు వ్యాకరణములో నెంతటిశక్తియున్నదో యింతకు మున్నెకఁది మీరు దర్బారులో హితవాది, పేరునఁ జంకలు గొట్టికొనుచుఁ బ్రచురించినలఘువ్యాసమువలననే యెఱిగితిమి, ఆ వ్యాసపుమాతృకలో మీస్వహస్త లిఖితము కొంత కలదు, అది మాకు దృగ్గోచరమైనది, మీకుఁ గౌముదిలో నుదాహరించిన పశ్యః అనునాదాహరణముదక్క దీనిగుఱించి లవమను దెలియదనియు నిటీవల నాయాయపండితులుమాతో వివదించుటలో వార్జివాతఱను మేము ఖండించుటకు మూలనున్నవానిని ముంగిల్లకుఁ దెచ్చి బయల్బడుచుటచే మీ కిప్పటికి రెండుపంక్తులు వ్రాయుట కాలంబనములై నవనియు మామదికిఁ బూర్తిగా వచ్చినది, మీరుమీకొన్ని నెలలవ్యాకరణపాండిత్యముతో నెంతకాల మిందువిక్రమించెదరో చూడఁ బలచియ్యే యంటిమికాన సప్రమాణముగ లిఖింపుఁడు, పాపము? మీకొఱకై మీగురువు గారువచ్చి బెండుపడి యున్నారు, చేతనైనచో వారినద్దరింపుఁడు, మీపై బోలెఁడైనతో నున్న శాఖాభిమానులముఖపకజములను వికసింపఁ జేయుఁడు, పిప్పివ్రాతలువ్రాసి మాకుఁ బని గల్పింపకుఁడు, ఇంతకాలము వఱకు మిన్నకున్నట్టులే యిప్పుడును మిన్నకుండుఁడు, దానివలన మీకు నపయశము రాదు, కాశికావృత్తికిఁ బూర్వకాలమందలిప్రమాణప్రమితమగులొకకప్రయోగము దొరకు వఱకును మీరు దాసినుల

రగుటకన్న మంచియుపాయము లేదు, ఇప్పటికి సుమారు సంవత్సరమున్నటనుండి యీవాదము జరుగుచున్నది, ఇప్పటివఱకు కది చిక్క లేదు, ముందు చిక్కవచ్చును, త్వరయేల? అప్పుడు లేచి విజృంభింప వచ్చును, అంతవఱకు శాంతింపుడు, పాపము మీయంతమీ రిందు దిగువారు కారు, దింపినవారు వేఱు, వారిస్వహస్త లిఖితములు మావద్దఁ జక్కి యున్నవి, ఆయత్తరములలోనిపోకడలు మీరు దగ్గఱనుండి వ్రాసియించినవియే, అందలివాక్యముల నెత్తితిమేని మీకు లక్ష్యము దొరికినను జయము దుర్లభము, కేసు బలము గలదియైనను బ్లీఫ్ రనదయైనచో భ్రష్ట మగు నట్లు లొదలివ్రాత యంత దుర్బలముగానున్నది, పనివచ్చినప్పు డవియూ బ్రకటింతుము ఇంతవఱకు మీత్రాడు, బొంగరము లేనివ్రాతలకు వానివలనఁ బ్రత్యుత్తరమివలసి లేదనియెఱుఁగుడు ఉ॥ త్రాడును లేదు బొంగరమని దబ్బఱ యాట యిఁకెట్టలాక్కో? మీ రోడినచాదమున్ బెలుపు నొజ్జలు ఎల్వరుగల్గి యుండియున్ బాడెదరెటికో యకట? పాడినపాటయె, మీదుపద్ధతిగూడినిపోకలున్నవనికూడ నెఱింగియు నేల బింకముల్ ॥ ౧ ॥

తే॥ గీ॥ జ్ఞానలవద్దుదగ్ధులు గా లిఖించి
నారు సుమ్మును, మీ కున్న జ్ఞానమెంత,
ఎంత యని మీ మ్మడుగ నేల “కృష్ణలీల,
లోని “మలమూత్ర” పుంగాధ తానె తెలుపు॥

ఇట్లు, మీమిత్రులు,
తిరుపతి వెంకటేశ్వరులు

1 వీరు జనసామాన్యమున కెంతవరకు తమ (మేధావి) నుపయోగించిరి.

2 తమ (మేధావిని) దేశాభివృద్ధికిని విద్యా విహీనులగు తమ సోదరులకును వినియోగించుటకును సమకట్టిరా?

పై వాక్యద్వయమునందలి “మేధావి” పదము ఏ రేయర్థమున వాడిరో? అంతటి తెల్వి తేటలుగల యీ “హితవాది” విద్యావిషయమున గలుగఁజేసకొని “పొగరుఁబోతులు” లోనగు పదములతో నోరుచేసికొనఁగాఁ దాము పత్రికలో నెక్కించుట యెంత శోచనీయమో మాకృష్టారావుగారికిఁక నేని బోధపడుఁగాక యని మాత్రము వ్రాసి యీగూఢనాము నింతతో వదలుచున్నారము. వీరెల్లరు దేశభక్తుల ప? పండితులుగాని కవులుగాని అట్టివారు కారప? ఈ భయరహితులవ్రాత యెట్టిదైనను దానిని బ్రతికలు ధరించునప? వహ్య? పత్రికలసాబగు “అహూ స్వామిరూపమడుగనా?” కావుననే ప్రౌఢసరస్వతి గారు వీరినిగూర్చి తగినట్లు వ్రాసి మందలించియున్నారు. విస్తరభీతిచే నది యియ్యడ నుదహరింప మైతిమి. ఇక్కడికే మిగులఁ బోగినది. ఏ మిచేయుదుము అవ్యక్త ప్రలాపములయందలి మంచి చెడ్డలను నెఱింగియు నెఱుంగని జ్ఞానములతోఁ బత్రికల కెక్కించెడి ధీమృన్ముల వలన మాకీవృథాశ్రమ కలుగుచున్నది. ఇఁకఁ బ్రత్తిపాటియతఁడు మేము సభలోఁ బాడినట్లుగా “కొప్పరపువారు” చెంచితపాట ననుసరించి కల్పించి వ్రాసియిచ్చినదానింగూర్చి కొండ్లక వ్రాయఁబడుచున్నది. ■ తుమ్మెదపాటలోని వాక్యములు గాని వరుసగాని పోకడఁగాని మాదిగాదు, అసభకు రాని కొప్రపువారు కల్పించుటచే నది యిటులున్నది.

వచ్చినపో తరాజుగారుకూడ నదేహోవను మనోరంజనలో లిఖింపజొచ్చిరి కాని ఆయననోటి కడ్డమిటి? మేమవధానసమయమునఁ దుమ్మెదపాటను బాడనేలేదు. మాశిష్యుఁ డవ్వారి సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి మా యవధానమైనపిమ్మటఁ జెప్పిన యాశుకవిల్వ ప్రసంగములోఁ బాడినది విజము. కావున వైరులొనర్చు కుకల్పనలు నిరాధారములు, ఆపాట కొండాక యుదాహరించుచున్నారము.

(సభలో పాడిన తుమ్మెదపాటలోని చరణములు)

1 పం,చపాండవులు, తుమ్మెదా? 2 విరాటుసగరి, తుమ్మెదా? 3 లం దుండఁగాను తుమ్మెదా? 4 సై,రంధ్రిజూచి తుమ్మెదా? 5 మో,హించి నాఁడు తుమ్మెదా? 6 లం.తటిలో నాతుమ్మెదా? 7 భీ,ముడికిఁజెప్పె తుమ్మెదా? 8 మం,డిపడ్డాడే తుమ్మెదా?

మేము నాఁడు సభలోనఁ బాడినపాట శైలి యిది కాని యిటీవలఁ దజ్జలవలన నిజమైనశైలిని గ్రహించి మాయావివాదము నెల్ల భారతాదులంబలెసేపాటలోనే రచించి యుంచితిమి కొలఁదిదినములగో. బ్రకటింపఁగలము కొన్ని చరణము లిం దుదాహరించెదము.

నిజమైనశైలి గలతుమ్మెదపాట.

(‘కొండవీటిదండయాత్ర’ నుండి)

1 పరదేవతకూ తుమ్మెదా? వందనముచేసి తుమ్మెదా? వందన మూచెసి తుమ్మెదా? 2 మాడరకశైలిని తుమ్మెదా? మా,ట్లాడుతానేతుమ్మెదా? మాట్లాడుతానేతుమ్మెదా? కిక్లాసికిల్ కేమే తుమ్మెదా? క,ట్టాలున్నాయేతుమ్మెదా? 4 నూళ్లలోపలదీన్ని తుమ్మెదా? చూ,చుచున్నారే

తుమ్మెదా? చూ, చుచున్నారే తుమ్మెదా? 5 తుమ్మెద, తుమ్మెద, తుమ్మెదా? తుమ్మెద వినవే తుమ్మెదా?"

తైలీప్రదర్శనాకృతి యించుక చూపితిమి గేహళీద త్తదీపన్యా
యమున నియ్యది స్కూళ్ళలో నవీనతైలిని వ్యాసములు వ్రాయుబా
లుకుఁగూడ నుపయోగింప వలయు ననుకుతూహలముతో రచించు
చున్నారము. ఇక నీప్రతిపాటి కామేశ్వరకవిగారి వ్యాసప్రవిషయము
ను వదలి వేమవరాగ్రహారావధానమునుగూర్చి ప్రాజ్ఞులు వ్రాసినలేఖ
లు మఱికొన్ని యుదాహరించుచున్నారము.

(1) తమరు వేమవరాగ్రహారమునఁ జేసినశతావధానసమ
యములో మాయంటివద్ద నుండులంకమృత్యుంజయశాస్త్రి యనువి
ద్యార్థి యచ్చటనే యున్నవాఁడు, సభావర్ణనము కోరినాఁడు అక్కడ
జరిగినవైభవ మింతింతని చెప్ప శక్యము కాదని చూచి తీర వలె నని
మాకు మొన్నటిరోజున నిక్కడఁ జెప్పినాఁడు మిక్కిలి సంతోషించితి
మి రామారావుగారిసమస్యలు వారికిఁగూడ నర్థము కాకుండ ననుకూ
లముగఁ జెప్పినవా రని చెప్పినాఁడు త్వమేవాహ మనునట్లు తమరు ౪౪
దేవతాస్వరూపు లని యనేకు లానందించుచున్నారు.....

ఆ సీతారామశాస్త్రి,

గుంటూరు, హస్తలు.

14-8-13.

2 "...చిట్టాప్రగడ సీతారామాంజనేయు లనేకనమస్కారము
లు.....తమరు వేమవరములో దిగ్విజయప్రద మగునవధాన మొనరిం
చినపుడు దురదృష్టవశాత్తు వ్యాధిగ్రస్తుడనై యుండి అచటికి రాజాల

నైతిని తదాపరి మాహాస్థలులో కొందరు విద్యార్థులు తదవధానమ
హూత్సవావలోకనక్రమ మంతయు జరగినసమాచారములును మా
కు దెల్పుచు గుంటూరిసీమం గూర్చి వారివారికి వలనైనంతగా మాకు
వర్ణించి చెప్పిరి.....

చి. సీ. ఆంజనేయులు.

ఇట్టివి పెక్కులు గలవు గాని విస్తరభీతిచే నుపేక్షించి ప్రత్య
క్షముగాఁ జూచినయొకనియోగిశిఖామణియు త్తరిము స్త్రీకింద నుదా
హరించుచున్నారము

24-4-13.

గుంటూరు.

“...నర్సారావుపేటతాలూకా యేల్చురుగ్రామకాపురస్తుడును
ప్రస్తుతము గుంటూరులో ... భువనగిరి వెంకటేశివావధానిగారివద్ద
గుమాస్తాయున్నా అన్ని యేల్చురు వెంకటసుబ్బయ్య నమస్కార
ములు—అయ్య, తాము 28-12-1912 తేదీని వేమవరం అగ్రహారం
లో భాగిచెన్నయ్యవగై రాలచే జరపబడిన అవధానమునకు నేను వ
చ్చినవాడను సదరు అవధానమునుగురించి జరిగినయధార్థమును నాకు
ను అక్కడికి దయచేసినసభ్యులకున్నా నిజానిజములు తెలిసే యున్నవి
అక్కడ జరిగిన యధార్థమును వదలి ఆంధ్రపత్రికలోనూ, కృష్ణాపత్రి
కలోనూ, మనోరంజనపత్రికలోనూ ప్రచురించినవ్యాసములను జూచితిని
ఆవ్యాసములలోనివాతలు కేవలము అబద్ధము శాఖాభిమానముచేత
వ్రాయబడినవాతలు గాని సత్యమయ్యువాతలు కావు, ది 28-12-12
తేదీని నాజనకగ్రామమయ్యుమార్బూరులో బయలుదేరి సదరు వేమవ

రం అగ్రహారమును కు 1 గంటకు చేరితిని నేను వచ్చేసర్కి మాస్వగ్రా
మ మైనయేల్చారునుంచిన్న కొప్పరముగ్రామమునుంచిన్న నాకు మి
త్రులున్నా, బంధువులున్నా అయ్యి 1 పోతరాజు కృష్ణయ్యగారితో
ఘ్న, 2 యాలక్ష్మీనరశింహావకవి అష్టాపథానిగారున్నా, కొప్పరము
నుంచి సదరు లక్ష్మీనరశింహముకు మేనల్లుడయ్యి కొప్పరపు వెంకట
రత్నమున్నా యీ వెంకటరత్నమునకు బావమరిదిఅయ్యి ప్రత్తిపాటి
కామయ్యగారున్నా సోదరకవులనద్ద విద్యవభ్యసించెడిభట్టాజున్నా
గుంటూరుకాపురస్తుడయ్యి ఘోళిపాళ నరశింహముగారున్నా యిం
కా మఱికొందరు కొప్పరమునుంచి వచ్చి యున్నారు నేనును వారును
సదరుతేదీని సభారంభముకు ముందు వేమవరంలో పగలు 2 గంటల
కు కలుసుకొని మాట్లాడుతూ సభాముఖిమ్మున కరుదొచితిమి అక్క
డ కూరుచున్నతోడనే నామిత్రుడయ్యి మ॥రా॥రా॥ పోతరాజు లక్ష్మీ
నరశింహముగారు “నీవు యెవరిపక్షమున నుండెద వనిన్నీ యిక్కడ
కొంతచర్య జరపవలసియున్నదనిన్నీ నన్ను అడగగా నేను నియోగి
శాఖివాడ నయ్యను విద్యాపక్షపాతమునే అవలంబించి న్యాయమా
ర్గమును చూచువాడను గాని అన్యాయముకు పాల్పడువాడను కానని
స్పష్టముగా వారితో చెప్పితిని, తదుపరి వారు చేయుప్రయత్నములు
నాతో చెప్పట మూగి. నాయెదుటనే వారిలో వారుయేదో ప్రసం
గించుకొనుచుండిరి. కృష్ణాపత్రికలో మల్లాది సోమయాజులగారిపేరిటికి
వకజాబున్నా, వంగిపురం కృష్ణమాచార్యులుగారిపేరిట్కి వకజాబు
న్నా తెచ్చి ఆనాటిసభలో చదువుటకు ప్రయత్నం చేయగా అగ్రాస
నాధిపతిగారు చదువనివ్వక ఆపినట్టున్నా ప్రాయడము కేవలము అబ
ద్ధము, సదరు పుత్తరములు ఆరోజున తెచ్చినమాటయున్నా అబద్ధము

శ్రీభూభిపాళ నరశింహస్వాముగారు తనస్వదస్తూరీతో వకపుత్తరమును చదివి సభలో అగ్రాసనాధిపతిగారికి యిచ్చి యున్నాడు. అనఘానంలో తుమ్మెదపాటపాడినారనేమాట కేవలము కల్పితము యీరెండురోజులు మేమందరము కలసి వకచోటనే పుండితిమి. సదరుత్తరములు సోదర కవులు వ్రాసినారనేమాట నమ్మితగదు. ప్రతిపాటికామేశ్వరరావు గారు ఆంధ్రప్రదేశ్ లో వ్రాశ్చి ప్రకారము తాము యెప్పుడైనను దీనాలాపములు అడి పుడలేదు. యెవరు యెన్ని విధముల వ్రాసినను తమ యొక్క ఘనతకు లోటు కలుగదు. వకవేళ అభిమానముచేత వ్రాసినను వారివారిమనస్సులలో పశ్చాత్తాపపడుచునే యుండురు. నేను తమసంగతి గుంటూరులో “ఆననచర్చ” మొదలు యీలగాయతు వినుటచేతను స్వయముగా చూచుటచేతను యధార్థమును తెలియపరచుకున్నాను, చిత్తగించవలెను.

ఇట్లు విధేయుడు,

యేల్చుగి వెంకటసుబ్బయ్యనాలు.

అనాలోచనపరులగు వృధాశాఖాభిమారు లొనర్చుపాడుపనుల వలన శాఖకు వచ్చుకళంకమును రింపఁ బాటుపడ చున్న యీ వెంకటసుబ్బయ్యగారియెడలఁ బ్రాజ్ఞులగు నియోగిశిరోమణులెల్లఁ గృతజ్ఞులుగా నుండురని మానమృతము. గుంటూరినీమలోఁ గుచ్చితపువ్రాతలు వ్రాయువారు పలువురుగలరని లోకము తలఁచుచున్న దేమో కాని యట్టివారియొక్కయు వారింజేరేపించువారియొక్కయు సంఖ్య కడు స్వల్పముగ నే యున్న దనియు యోగ్యులే విశేషించియున్నారనియు నీరసనీని లోక మెఱుంగుఁగాక. కొందఱు కొన్ని యవకతచక్కవాతలు వ్రా

సిరి కాని యింతకు మున్నుదహరించిన పోతరాజు లక్ష్మీనరసింహ కవి యనునతఁడు వ్రాసినంత యవకతవకవ్రాతను వ్రాసినవాఁడు కన్న ట్టఁడు, మానమిద్దక నచసరించి యీలక్ష్మీనరసింహమేని యింతపాపపు వ్రాత వ్రాయఁదగు మానిసి యనియొచఁ జాలము కాని పాప మితని కిహసరములు రెండురు జెడఁదీయ నుద్యమించి ప్రోత్సహించినవాఁడు మనోరంజనీపత్రికాప్రవర్తకుఁ డగుకాళ్ళకూరి నారాయణరావుగారని యొచ వలసియున్నది. ఇతఁడు పాశివెంకటస్వామివంటియోగ్యునే కొంతవఱకు నయుక్తప్రసంగములోనికి దింపినభయవిరహితశాఖాభి మాని, అట్టివాని కేపోతరాజుగా రెంత సోదరకవులుగూడ నితనిక అందలకు లోనై తమకుఁ గలయోగ్యతను నోలుపోయినట్లు ‘సీమ’ లోఁ బ్రాజ్ఞులు చదివి యుదురు ఈనారాయణరావే గన్నవరములో మాశివరామశాస్త్రినిగూర్చి పాడువ్రాతలు ప్రచురించినసాహసి, భవ తు, అతనికేమి లోటు ఇంతకన్న సతనికేమి కావలెను.

శ్లో॥ “లజ్జామేకాం పరిత్యజ్య త్రిలోకవిజయీభవేత్”

ఇతనిని గాటముగా నుదర్శినియు ఆర్యమతబోధినియు మందలించినవి అయినను నితఁడు తన సహజగుణము నిప్పటికిని విడిచినట్లుతోఁ చదు. ఇతనిసాహసమునకు నసహ్యపడునియోగిశిఖామణు లనేకులు గలరు కాని యందఱకు లుదాసీచులు కొందఱు తమకుఁ గలయేవము ను బ్రతికలలోఁ బ్రకటించియున్నారు. మ॥రా॥రా॥ కృత్తివెంటి గంగరాజుపంతులవారి హితోపదేశము నీక్రిందఁబొందుపఱచుచున్నారము.

(19 ఏప్రిల్ 1913 నం॥ కృష్ణాపత్రికనుండి)

వేమవరపు శతావధానము

వేమవరపు శతావధానమునుగూర్చి మనోరంజనిలోని “ముఖ మస్తి” కుకల్పనలు “గజం మిధ్యపలాయనంమిధ్య”

“పుచ్చకుని నీవుమంగళార్థముగా లక్ష్మీస్తుతిగాని నారాయణ
స్తుతిగాని కోరుకొమ్మనిరి.” ఈవ్రాత యనత్యమైయుండవలెను. దేవ
తోద్దిష్టముగా కోరుకొమ్మన్నంతనే మంగళసిద్ధియగుచుండగా దేవతా
విశేషము నుద్దేశించి కోరుకొమ్మనవలసియూడదు. ఈకల్పన వ్రాసిన
వారివంటి బుద్ధిమంతులు తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు కారు. కారు.

“వేంకటశాస్త్రిగారు శ్రీవంతం...కృపావంతం అనిచెప్పిరి. శ్రీ
వేలూరి శివరామశాస్త్రిగారు శ్రీవంతమా శ్రీమంతమా అనిరి. వెంక
టశాస్త్రిగారు శ్రీమంతం అనిదిద్దుకో అని దిద్దిచిరి. సభ్యులలో కొం
దరు మొదటనే దిద్దిచుటా అనిరి.”

ఈవ్రాత పట్టపగటిదొంగతనమును జ్ఞప్తిగొల్పుచున్నది. ఏమా
త్రపు సంగృహ్యతజ్ఞానముకలవాడేని శ్రీమచ్చబ్రహ్మను సరిగానుచ్చరించెడి
ని. అట్టిచో వెంకటశాస్త్రిగారు శ్రీవంతం, అని చెప్పిరనుటకన్న వేమ
వరమే రాలేదనికాని లేక భూమిలోపుట్టనేలేదనికాని వ్రాసినచో గొంత
నమ్మవర్హముగానుండునేమో? ఎందుకు పనికిరానివారినిగూర్చి యిన్ని
ప్రతీకలలో నిన్నివ్రాతలు, వారిప్రక్కను మనకవిసోదరుల కాసనము
గోరుట యెందుకో అని సందియపడవలసివచ్చుచున్నది. ఓపోతరాజు
లక్ష్మీనృసింహముగారూ! గుంటూరులో వివాదజరిగినది మొదలు నిన్న
మొన్నవరకును వ్రాసినవారు తమపేళ్ళనుదాచుకొని క్రొత్తపేర్లను
పెట్టుకొని వ్రాయుచుండెడివారు. ఆయాచారముచువదలి మీనామ
ముచు బైకిబెట్టుటకు సంతసింపవలసియున్నది. కాని శ్రీవేంకటశాస్త్రి
గారికి శ్రీమచ్చబ్రహ్మచ్చరిణమేరాదుఅనివ్రాసినమిమ్మెట్లుక్షమింపగలము?
కావున మీవ్రాతయం దేవాక్యముకాని సహృదయులు కైకొనరాదు.
కైకొన్నచో ప్రాజ్ఞతకులోటు. తిరుపతిశాస్త్రి నామ దళావతారములు

బాగా తెలియపు అనిరి" వారట్లందురుగాక! అది మనమువిశ్వశించుట మనబుద్ధిమాంద్యమును దెలుపుకొనుట. తిరుపతిశాస్త్రిగారికి దశావతారములేవో తెలియవనుటకన్న ఓనమాలురావని వ్రాయుటలో భేదమేముండునో పాజ్ఞాలెరుగరా. పాపము ఆపతిక నడుపువారివారీతలు మీవారీతకన్నను శోచ్యస్థితిలోనున్నవి. లోకమేమనుకొనుచున్నదో మీయుభయులును విచారించుచున్నట్లులేదు. ఈలాటి మనవారీతలే గుంటూరుసీమయను నొకగ్రంథమునకు బీజములైనవనియేని మీరు యోచింపకున్నప్పుడు నేనేమనగలను? వలనైనచో ఆసీమలోని యంశములను సప్రమాణముగా ఖండింపుడు. లేదా తప్పెరిగి మిన్నకుండుడు. ఇప్పటికే మనబుద్ధిమాంద్యము పూర్తిగా లోకమెరిగియున్నది. ఇంకను కనులు తెరవకుండుట కర్థమేయుండదు. భక్తియున్నవారికొరకై యేవోయత్నములొనర్చిన నయ్యవి దైవవశమున పగయున్నవారి కుపకరించుచున్నవి. మనబోట్ల వ్రాతలయందలి యనాలోచనపుబనులు పెద్దపెద్దలకు నపయశమునీయగడంగుచున్నవి. నావ్రాతయం దేమాత్రమైన సారమున్నచో మీరు గ్రహించి యిదివరకు మీరుజేయుచున్నయత్నములు గట్టిపెట్టుడు. లేదా తగినంతసమాధానమునుజెప్పినన్నగూడ మీలోజేర్చుకొనుడు. మనశాఖ సర్వవిధముల నిదివరకె ప్రకృతికెక్కి మహిమాన్నత పదవియందున్నది. ఇట్టినియోగమునకు నీపిచ్చిపిచ్చి వ్రాతలు లేకమును దోడ్పడవలసిలేదనియు పైగా నియ్యవి కళంకము నాపాదించెడి నేమోయనియు సంశయించి నాయెరిగిననిజమును వ్రాసియుంటిని. ఈపైని మీయిష్టము.

కృత్తివెంటి గంగరాజు.

ఈగంగరాజుపంతులుగారు సంస్కృతభాషయందుఁ దగ్గుప్రభేద

ముకలవారు, ఐశ్వర్యవంతులు, ఇట్టివారికి గొంటరివారే తెల్లు విశ్వాసపాత్రము లగును? ఎవరెట్లు చీవాట్లు పెట్టినను తలఁకక తమకై పాడు వ్రాతలను వెల్లడించుచున్న పో తరాజుగారియెడల నేమి ఆయన పెనుకఁ దాళము వాయించుచున్న కాళ్ళకూరిరావుగారియెడలనేమి మాసోదరకపు లెంత యనుగ్రహము నేని వినియోగింపఁ దగువారు.. పో తరాజుగారు సర్వవిధముల దగ్గఱవారు గాన నేదోవిధమునఁ బ్రత్యుపకారమును బొందుట కవకాశ ముండును గాని కాళ్ళకూరిరావుగారు చాలదూరగులు. వీరికొఱకై యేవిధమైనయశక్తితో యోజించి సోదరులు కృతకృత్యులై నీఋణులు కావలసియున్నదని హెచ్చరించుచు మఱియొకప్రాజ్ఞుఁడు వీరివ్రాతల నెట్లు గర్హించుచున్నాఁడో చూపుచున్నారము.

(౧౬వ ఏప్రిల్ ౧౯౧౩ సం॥ ఆంధ్రప్రకాశికనుండి)
కవిదూషకహితోపదేశము.

ఓకవిదూషకులారా? మీరు వార్తాపత్రికలలో.....వేమవరపు శతావధానమనియు, తిరుపతివేంకటేశ్వరులకుఁ బ్రత్యుత్తరమనియు, ఇత్యాదిశీర్షికలక్రిందఁ దిరుపతివేంకటేశ్వరాధ్యాధునికకవివరులను ముందువెనుకలు విచారింపక తిట్టుచుంటిరే? పుస్తకము లమ్మికొని పాట్లనింపుకొనువారలని వ్రాయుచుంటిరే? పండితులు...లని వ్రాయుచుంటిరే? ఆహా? మీరిటుల నితరులఁ దిట్టుట పాపహేతువని యెఱుంగరే? అందును విద్యత్కపుల దూషించుట మీకు ఘోరసరకమూల మని తెలియదా? మీరటుల వ్రాయుట మంచిదా? అసత్యపువ్రాతల వ్రాయుచు, సత్యవాది, హితవాది, భాషాభిమాని మొదలగు సంతకము

లతోఁ బ్రచురించుట పాడియా? ... ఏమికాలము సంభవించినది అక్కటా? " పూర్ణ శుంఠలు సభాపూజ్యులైరి " అనునార్యపదనము నిక్కమగు నేమో యని భయము గలుగుచున్నది. తిరుపతివెంకటేశ్వరులు ... వ్రాసిభాషకుపకారము చేసినసంగతియు... గురున కంకితము చేసినసంగతియు.. శిష్యనికరమున కష్టావధానాదులఁ నేర్చి వ్యాకరణాదిగ్రంథములఁ బారము చెప్పి వారు వాసిగాంచినటులఁ జేసినసంగతియు మఱియుఁ దమసోత్తమలమొత్తమును గోరినవారికి నుచితముగా నిచ్చి వారిని సంశోషముగలవారినిగా నొనరించినసంగతియు... దెలిసికొనక యూరక యిటులవ్రాయుట భావ్యమా? కాదు, కాదు, ముమ్మాటికిని గాదు, కాబట్టి యింక నైనను ధీమంతులు, వివిధప్రబంధగ్రంథనిర్మాణ ధౌరేయులును పరోపకారధురీణులును, నీతిమంతులును, భాషాభిమానులును నగుశ్రీతిరుపతివెంకటేశ్వరుల మొదలగువారిని దూషింపకుఁడు, నాహితోపదేశమును వినవలయు నని కోరుచున్నాను.

(చివుకుల అప్పయ్యశాస్త్రి.)

ఆయాగతుల దూరస్థులగు ప్రాజ్ఞులు చీవాట్లిడినను దమసహజ దురుద్యమమును వదలనిసోదరపక్షపాతులవ్రాతలను లోకి మెంతవఱకు విశ్వసించుచున్నదో యిక్రింది యుత్తరములవలనఁ దెలిసికోవచ్చును.

(1) ".....తమవద్దనుంచి యీమధ్యపుత్తరము లేవియురానిహేతువుచేత మీక్షేమసమాచారములు తెలియుటలేదు. పేపరులో వ్రాసినవ్రాతలు మీసత్తయెరుగనివారు వ్రాసినట్టు తలచెదము, గాని మీ సామర్థ్యము తెలిసినవారు యథార్థముగానే వ్రాసినారు.....

సా॥ చింతామణి.

(2) “.....అంధ్రపత్రికలో మీయవధానమునుగూర్చి యెవరో యొకమత్సరి కలముపరుగై త్తినట్లెల్ల వ్రాసినయొక అనందర్భపువ్యాసము ను జూచితి.....అందులో వ్రాసినరీతిని తమకుగాదుగదా? తమపాదభక్తులగు శిష్యపరమానువులకుఁగూడఁ దటస్థింప దని నానమ్మకము.

పు-నూ-నా-తీర్థులు.

(3) ‘..... అంధ్రపత్రికవలన మీరొక శతావధానమొనరించి నట్లును దానియందనేకలోపములు గలిగినట్లును అందలిసభ్యులచే మీరు నిందితులై నట్లును నేను చదివి.... ఈపత్రికయందుండుసంగతి సత్యమని నే నెప్పటికి నమ్మజాల. దయ యుంచి మీరు దానియొక్క నిజవృత్తాంతమును దెలుపగోరెదను.

కే. వి. శేషాద్రిశర్మ.

ఇట్టియు త్రరములు పెక్కులు. ఇందొకటిమాస్వగ్రామమగు గోదావరి డి|| యింజరమునుండియు, వేటొకటి మాడుగులనుండియు, నింకనొకటి కడపనుండియు వచ్చినవి. మమ్ము నిందించువా రనామకులనియు సశ్రద్ధేయులనియు లోకము బాగుగ నెఱిగియే యున్నను నీకత్తృణములకొఱ కింతపరిశ్రమచేయుట లోకారాధనకొఱకని ప్రాజ్ఞులు నిర్ణయింపఁ గోరెదము—అనామకులను సనామకులుగా నొనర్చునీమాయత్నమున కెవరో యననేల? మాశిష్యులే కొందఱ తేవపడుచున్నారు.

“.....ఏవ్రా వ్రాయదురుగాక వాండ్రవ్రాతఫలము వారినే చెందెడిని.. దీనివల్ల సనన్యాదృశ ప్రతిష్ఠాధుర్యులకు లాఘవమును, ఏపేరును లేనియనామధేయుల కొక్కించుక కీర్తిలాభమునకును అవకాశముగల్గుచుండును. తమధ్వ మపలాపధార్వప్యమ్.

శిష్యుడు, అవ్వారి సుబ్రహ్మణ్యము.

ఇట్టిబోధలవలననేమి స్వయముగానేమి మాయొనర్చుపరిశ్రమ మనామధేయులను సనామధేయులను జేయునదియని యెఱిగియు సంశయగ్రస్తమగుదూరదేశస్థితజ్ఞానులోకమునకై యీపరిశ్రమ కవకాశమీ వలసినవారమైతిమి. అందుల కీక్రిందియుత్తర ముదాహరింపఁబడుచున్నది.

“.....వేమవరపుశతావధానమునుగుఱించి తమరు శ్రద్ధవహింపకతప్పదు. అందునిజానిజములను తీన్నగా తెలుపవలెను, మఱియును గమన చేయక త్వరపడుట యుక్తముగా నుండు నని తెలుపుకొనుచున్నాను.

కే. వి. శేషాద్రిశర్మవాలు.

ఇట్లు దూరస్థులెల్లఁ ద్వరపెట్టి మాకుఁ బోతాహము కలిగించుటకుఁ గారణము పరిశీలకతాజ్ఞానశూన్యములగు పత్రికలుదక్క వేఱుకాదు. ఓరికున్నమాత్రము పరిశీలకతగూడ లేనివారు పత్రికలు నడుపుటవలన లోకమునకుఁ గల్గునష్ట మెట్టిదియో ప్రాజ్ఞులు విచారింపఁదగువారు. దీనినిటులుంచి వేమవరావధానమునకుసంబంధించినవేకొన్ని పద్యము లుదాహరించుచున్నారము.

“ వేమవరాగ్రహారము—తిరుపతివెంకటకవులు.

శా॥ గద్వాలాదీనమస్తభూనిలయ విఖ్యాతాంధ్రగీర్వాణ భాషాద్వంద్వాశుకపీంధ్రు ల్లౌర? తమవాక్సారంబు నల్లిక్కులం దుద్వేగంబునఁ గీర్తి నొంద నవధానోద్యోగముల్ చేసి రీ విద్వద్వంద్యులు, వారిఁ గాంచితి బళి? వేమారమా? ధన్వతః॥౧॥

ఉ॥ గీరత మన్న భారతము, గీరతులెల్లరు మెచ్చునట్లు, భూ
భారము నెల్లఁ బోకడచు బాధ్యతమై రచియించినార లీ
వీరులు వ్యాసతుల్యు లవివేకపుశిష్యులమేలు గోరి ర
వ్వారలఁ గాంచినా వదిర? బాగ్యము వేమవరాగ్రహారిమా! ॥౨॥

ఉ॥ కింకవిరాజమ త్తగజకేసరినామము దాల్చినార లే
వంకను వీరిసత్కృతులె పాడుచునుండ్రు కవీశ్వరుల్ వృధా
లెంకలు గొంద తేటికొ యలీకపువార్తలు వేయుచుండు రా
జుంకెలు నై చుదుష్కపుల రాలగఁ జేసితి వేమరాట్పూరి ॥౩॥

సీ॥ కావ్యముల్ రచియింప ఘనకౌశలములేమి
నాశుఘోషయె గొప్పయ నెడువారు
పద్య మొక్కటియెచ వ్రాయఁ జాలమిఁ బట్టి
కత సెప్పి కవులుగాఁ గడఁగువారు
అవధానగరిమంబు నావంతయెఱుంగకే
“అత్యద్భుతావధా” న్ల నెడివారు
వ్యాకృతిపాండిత్యపాశంబుల బట్టి
కవుల బంధింపఁగాఁ గడఁగువారు

తే॥ గీ॥ అన్న? “కౌముది” యన నేమి యనెడువారు
కాదు “కౌమోదిసి” యని గఱపువారు
విశ్వవిఖ్యాతతిరుపతివెంకటేశ
గౌరవాత్యుగకవిసింహగర్జితంబు
నెదిరి చూలింపనెంచు టదేటి సుఖవా
వంతగా నీకుఁ దోఁపదో? వేమవరమ! ॥౪॥

ఇట్లు విద్యత్కవివిధేయులు,
సుందరకృష్ణులు.

యోగ్యులగువారు పలువు రిట్లు వేమనరాగ్రహారావధాన తత్త్వమును వెల్లడించుచున్నను ఏప్రతిపాటి కామయ్యతో యూతగాఁ గొని సోదరకపులు వెట్టిమొట్టిప్రయత్నములు సేయుచు నవహాస్యాస్పదులగుటకును స్వయముగా మాయలేఖలు సృష్టించి ఘనులగు వారిని ఢిక్కరింప సాహించుటకును విచారింపని ప్రాజ్ఞులుండరని మాతలంపు, గుంటూరి కాలేజీలో నుపాధ్యాయపదవియందుండి యిట్టిసత్యసంఘుఁడు, ఇంతపాపభీతి కలవాఁడు, ఇంతయోగ్యుడు “నభూతో నభవిష్యతి” యను యశమున కాకరమై చలిచీమనేని చాఁద్రొక్కని శ్రీమాన్ వంగిపురం కృష్ణమాచార్యులు బియ్యే, యల్టి, గారిమీఁదను, తాదృశులే యనఁ సగి యాకాలేజీయందే చిరకాలమునుండి యుపాధ్యాయపదవియందున్న బ్రా శ్రీ॥ మల్లాది వెంకటసోమయాజులుగారి మీఁదను నవవాదములను బ్రకటించుటకు వెనుదీయని కొప్పరపుసోదరులకుఁ జేయరానియకార్య మేముండునో మేము నిశ్చయింప నేరకురము. మాయూహావోష్పన సోదరకపు లింతటితప్పుసృష్టికిఁ బాల్చువారని యిప్పటికిని విశ్వసింపఁ జాలము కాని సహవాసదోషముచే నీకులవిద్య వీరికిఁ బట్టుపడి యుండవలెను. లేదా? కాకినాడ వెళ్ళివచ్చిన పిమ్మట నుత్తరకుమారప్రజలను నోటికివచ్చినట్లెల్ల వ్యయము చేసియున్న వీరికి వేమనరాగ్రహార శతావధానప్రాభవము వైచిత్త్యమునేని యాపాదించి యీపాడువ్రాతలకు దింపియుండవలెను. ఈవైచిత్త్యమును బలపఱుపఁదగులేఖ నెకదాని నిట నుదాహరించుచున్నారము.

(రాజాపేటగ్రామ మహాజనుల యుత్తరమునుండి)

1913 సం॥ ఫిబ్రవరి 15 వ తేదీ కృష్ణలో మానివాసగ్రామమగు రాజాపేటగ్రామమునకు శ్రీ కొప్పరపుసోదరులలో రెండవవారువచ్చి

మౌగ్రామస్థులలో కొందరిని పద్యములు చెప్పి నుతించి “తిరుపతి వేం
 తేశ్వరులు వేమపరములో చేసిన యనధానము బాగుగ లేదని మహా
 జరునామా వ్రాసికొని వచ్చి అందు వ్రాళ్లు చేయవలసినదిగా కోరి బ
 తిమాలినట్లు శంకరమంచి లక్ష్మీనారాయణశాస్త్రిగారు ప్రకటించిన
 మాట సత్యము. ముచ్చాటికిని సత్యము. ఇటీవల శ్రీ కొప్పరపుసోద
 రులలో పెద్దవారు మౌగ్రామమునకువచ్చి “తమతమ్ముడు రాజాపేట
 రాలేదు. ఏవిధమైన దుష్ప్రయత్నము చేయలేదు. లోనగు మాటలతో
 వ్రాసి యీవలసినదిగా కోరెను. అందులకుగా కొందరిమీద స్తుతిప
 ద్యములు చెప్పెను. అందులకు మోమోటపడి కొందరువ్రాశియిచ్చిరి
 పిమ్మట పెద్దమనుష్యులకు తెలిసి మందలింపగా వారు మాయుత్తర
 ములు మాకిమ్మని నిర్బంధించిరి కాని సుబ్బరాయకవిగారు చేజిక్కిన బే
 రముగా మాటలాడ జొచ్చిరి తుదకు పుత్తరములు మరల పుత్తరము
 లు మరల పుచ్చుకొని పంపివేయుట తటస్థించినది. శ్రీ సోదరకవుల కిం
 కనేని సత్యతత్పరత్వమున్నూ, విద్యాభ్యాసాదరమున్నూ కలుగునట్లు
 భగవంతు డనుగ్రహించుగాక.

ఇట్లు రాజాపేట పురనివాసులు.

(1) ప్రఖ్యా చంచయ్యవాలు (2) పెరవలి అబ్బయ్యవాలు
 (3) భాగి బ్రహ్మానందమువాలు (4) భాగి నారాయణయ్యవాలు
 (5) గుంటి వీరయ్యవాలు (6) అవ్వారు పేరయ్యవాలు 7) వంగ
 ర వెంకటసుబ్బయ్యవాలు (8) ప్రగడ రాఘవులువాలు, (9) ప్రగ
 డ తాతయ్యవాలు,

సోదరకవుల కిటీవల నలవడిన నువివేకమును దెలుపఁదగు నుత్త
 రము లిట్టివి వారికొప్పరపు సమీపగ్రామస్థులవి పెక్కులున్నను విస్త

అందు మతపరిణయం

(9)

ద్వితీయాశ్వాసము.

65

సీ॥ చెలియకొంగే లని చిగు రంటఁగా నెంచు, వలతేనివిడె మంచు జలదరించు
వనజాక్షి మే నని నునుదీఁగఁ గదలించు, మరుసలైత్రాడని మదిఁ దలంచు
తరుణిచన్ద్రవ యని తమ్మిమొగ్గలు గాంచు, స్మరుతమృటము లంచు సంచలించు
కోమలినఖి మని కోరకాళి నుతించు, ముదతూపుగమి యంచు వెఱపుఁ బెంచు

గీ॥ నద్భుతం బొర? కేళీవనాంతరమున । మదనతాపాగ్ని వేదన మరులుకొనుచు
జవవరకుమారహాళి యాతనినిరాళి । యే మని వచింప రతిపతియే యెఱుంగు 216

క॥ ఆరితి దెలిసి యుడిగెపు । నారీతిలకములుతన్మృగప్రియ మెసఁగె
సారశిరోపచారము । లారసి వర్జితంబు రతని కతిహర్షమునకే 217

సీ॥ పడఁతిగుబ్బలు కేలఁ బట్టి నట్లాయెనూ, నిద్దంపుఁబాడఁ గాన్పునిమ్మవండ్లు
వనితనెమ్మొము మూర్కొనుచంద మయ్యెనూ? ఘమ్మన వాసించు కమ్మడమ్మి
సుదతిబాహుళ్యలో సోఁకిన ట్లాయెనూ? మేలైనవిరులైపులసరులు
మెలఁతపెన్నెటిగొప్ప మెఱసిన ట్లాయెనూ? చెలి వైయ నెనులీకచికిరిసురఁటి

గీ॥ యజ్ఞ కారార? విరహతాపార్తివేళ । భావ మెఱిఁగినచెలులు సంభావనార్హ
గరిమ నుపచారములు నేయఁ గాకయున్న । దచ్చకునిబాణవేదన దాళఁగలఁడె 218

సీ॥ ఉపచార మొనరించు నెపమున నొకయింటి, మిగులఁ బన్నిరు నెమ్మేనఁ జలిక
నిది వింత సౌరభం బెవనెఁ జూడు మటంచుఁ, గలికి యొక్కతె చాల గంధ ములఁడె
నే నలంకృతి నేయ నేర్తు నం చొకయింటి, హుయమంజిములైపునరులు వైచె
నివి మంచివే యెంచుఁడీ యంచు నొకయింటి, జీలుఁగఁడెఁగావులు చేతి కొనఁగ

గీ॥ నెలమి వృషనూనుమనకు రంజిల మెలంగు । డిందు మతి గలవా రెవ్వ రీయజాం డె
ఱుంగు నూయమ్మ? యితరు లెఱుంగ రనుచు, నతని కాహ్లాద మొనరింతు రనుఁగుచెలులు

ఉ॥ నైగకు నైగ గానిజలజాతముఖుల్ శిరోపచారముల్
వేగ నొనర్పఁ గొంతెప్పధివీరనూనుఁడు తాళె గానిచో
రాగ మెలర్ప నిందుమతి వ్రాసినచిత్రపటంబుఁ గన్నచో
నేగతిఁ దాళ నేర్పుకునుమేఘమూత్రప్రపరంపరాహతికే 220

క॥ నటదంభోరుహబాణ । స్ఫుటతరళరపాలిపాతముల బాధికుఁడై
యిలులారాసుతుఁ డుండఁగ । నట విప్రవరుండు వేగ హర్షస్ఫురణకే 221

క॥ తనరాక కెదురు గన్లును । ఘనరాకాచంద్రముఖిని గని రాసుతువ

ర్తన మెంతయు విశదంబుగ । వినుపింప విదర్భమునకు వేడుక నరిగె 222

చ॥ భద్రసంతక ధావిధానం బెట్టినిన 223

క॥ శరణాగతరక్షాగూఢ । భరణా తరుణారవింద భాస్వరచరణా

కరుణారసభరితాంతః । కరణా ధరణీసమానఘనసహనచణా 224

కా॥ అక్షీణప్రతిభాధురంధర ధరాధ్యక్షస్తుతాచత్పవా

వీక్షారక్షితసత్కవీంద్ర! మరరాడ్విఖ్యాతకౌశ్యోదయా

పక్షి డ్యాహనపాదపద్మయుగళి భక్తిప్రియంభావుకా

దాక్షిణ్యకర? శ్రీక రాసుపమహృద్యత్సద్యశోవై భవా 225

పంచచామరం

సదాసదాభిరామ్యయుక్తసత్యభావిభాసితా

నదీనదీనతాప్రదాయివవ్యదానతత్పరా

వదానదాంధ్రసత్కవీంద్రవర్ణ్యమానవిక్రమా

స్పదా పదానతారివీర భవ్యధీధురంధరా 226

గద్య.

ఇతి శ్రీమదఖండ సచ్చిదానంద కాశీపతిసద్గురుస్వామిచరణారవింద సేవాసమా

గతస్వస్వరూప ఘనరాజయోగ సామ్రాజ్యలక్ష్మీధురంధర జ్ఞానప్రసూ

నాంబికా కాశీహస్తీశ్వర కరుణాకటాక్షవీక్షణసంప్రాప్తసార

సాహితీబంధుర బంధురంజనకరచరిత్ర పాకనాటికుల

పవిత్ర ధూర్జటిపాత్ర కాశీయామాత్య లక్ష్మమాం

వికాసుమార కుమారధూర్జటిప్రణీతంబైన

యిందుమతీపరిణయంబునందు

ద్వితీయాశ్వాసము.

ఇందుమతీపరిణయము.

తృతీయాశ్వాసము.

క॥ బ్రహ్మహిరణ్యమందిర । భూమిసుదవర్ణనిరతపోషణచర్యా
భామాధికతావిజితన । భోమణివరసాస్పరాయభూపాలమణి 1

గీ॥ అవధరింపుము శౌనకాద్యఖిలమునుల । కనుపమస్వాంతుఁ డగునూతుఁ డనియె నిట్లు
ప్రాధి శివశర్మ కార్యసాఫల్యగరిమ । కలరి కుండినపురిఁ జేర నరుగుచేర 2

ఉ॥ ఆసమయంబునక జలరుహోద్భవు నివ్వెఱుగండఁ జింతతో
గానీలి యుండి యుండి తమ-కంబున గుట్టసియాడుచుండఁ గా
నానరసీజనేత్ర కలయందుఁ గనుంగొనినట్టిప్రాయపుం
రాసుతునాత్మ నెంచి వలరా-బలురాయిడి కోనాటింపఁగక 8

ఉ॥ అమృతచల్లయేమెఱుంగ దారయ మొన్నటివిన్నబాల యీ
యమృ మహావిచిత్ర మిది యక్కట! యెక్కడినుండి వచ్చెనో
యిమ్మునుజేంద్రపుత్రికి నహింపఁగ రానివిరాళి నైపయిన్
గ్రమ్మి నటంచు నొండొరుల గ్రమ్మన మమ్మనఁ బల్కి రయ్యెడక 4

ఉ॥ నిన్నటిబాల వింతె తరుణీమణి! యెన్నఁడు నేర్చినావె? యీ
చిన్నెలు వన్నెలాడి? యలచి త్రజాబారికి వగ్గ మైనరా
కన్నెలు లేరె? నీకరణి గానము, గానము సేయ రాదో మే
ల్వన్నెలఁ దాల్చి రాదో? చెలువా చెలు వానక యుండఁ జెల్లునే 5

సీ॥ అంచలఁ జరియించునంచబోదలపిండు, చెమ్మి ముంగలనాడునెమ్మిఁజేడు
కరమువై నాడుశ్రీకరమైవకీరంబు, కరము తీరొడంబుకలరవంబు
మీఱిఁ కోరికఁదెల్పుకారికానికరంబు, కన్నుడా లెనఁగూడకన్నెలేడి
కాకలీరమణీయకోకిలానీకంబు, చెలువంపుగమిసంపుచెలులగుంపు

గీ॥ పెంపెడల నిట్టియెడ నీవుసంపు నడలి । తుంటువిలుదంటుగొంటరితంటులకును
దీన్నదన మఱి వీన్ననై భిన్న వగుచు । వేడ్క దొరఁగంగ నేటికేఁ బెలఁదిమిన్న 7

క॥ కలలలోఁ జూచినమాత్రన । నిల లేక తపింపఁ జెల్లునే? లలితాంగి
తెలియఁగ జాగ్రత్తమ్మున । నలరాసుతుఁ గన్న నెంతయలమట పడెదో

సీ॥ సింగరము తెనుగున గారుముగురుల్, చిన్నారినుడుటివై జెదరెనమ్మ
బలదనముగఁ బల్కెరలవంతమడులచే, వదనానవిందమ్మ వాడె నమ్మ
తెట్టుగ నిగుడించునిట్టార్పువేడిచే, చిగురాకుకెమ్మేవి నోగిలె నమ్మ
మున్నీరుచందానఁ గన్నీరుసోనలు, మోడ్పుకన్నులనిండ మెనసె నమ్మ

గీ॥ చిటిలె గందమ్మ హారాళి పెటిలెనమ్మ, మెఱుంగునెమ్మేనఁ జెమ్మటల్ మించె నమ్మ
కమ్మవిలుకానితూపులఁ గ్రమ్ముకాఁక । ముమ్మరం బయ్యెగదవమ్మ ముద్దుగుమ్మ

చ॥ జలకములాడవే? మెఱుంగునెకపువల్వధరించవే? సము

జ్వలఘనసారసమ్మితితచందనపంకము మై నలందవే

కులుకుమిటారిచన్నగవక్రొత్తకుపాణిసరంబు లుంచవే

దశముగఁ గొప్పవై విరులదండలు మెండుగఁ దాల్చువే చెలీ

వ॥ అని యిత్తెఱుంగునఁ గురంగనయవలు కురంగటం బల్కుపల్కులకు నచ్చిలు
కలకొలికి యళికి యళికిరపాలికలనాశానాళికి మలికి పడి వడి నిగుడ వెంబడిం బడి
చిడిముడిపాటునం దడబడి యెడనెడ నెడవిల్తుం డడరించుచురుకుచురుకున నెఱకలు
దాఁక సోఁకి బెరుగు గల్పించుకఱకుచురుకుటలరుటంపరలపెం పలర నింపలర రాక
రాకానిశాకరకరసంఘాతంబు జాతవేదఃకీలాకలాపంబులపోలిక నీలుకొనఁ జాలువాలు
కనుదమ్ములం గ్రమ్ముకొను బొప్పపూరంబు తోగంబుగాఁ జక్కనిమిక్కుటపు చెమ్మ
టద్దంబులచక్కటి ప్పిక్కటిల జాతి చారుతర స్తనాలంకారహారంబు డంబు విడంబింపఁ
బ్రకంపమానగాత్రయై చిత్రార్చితప్రతిమచందంబున నిశ్చేష్టిత యగుచు నెడనెడ
నగుచు గొంతసే పూరక యుండి యుం గ్రమ్మఱు దెలివొందుచు నిశ్వాసోష్ణవివర్ణీకృ
తనాసావిభూషణముక్తాఫలయు ముహూర్మహూరుచ్చలత్రారహారయుఁ దనుతాపతప్త
కాంచనాభరణయు విస్రస్థకబరీభరనుమదామయు శ్రమాంబుధారాధాతప్తనద్యయ
లిప్తచందనయు నగుచు విరులపొన్నునం బొడలునెడ నెడ దొలంగుపయ్యెడచెఱుగు
మెఱుంగుపొలిండ్ల తెఱుంగు బయలుబటుప నిడువాలుపెన్నెలు జాతి తనూలశాపార
భంబునకుం గ్రమ్మిన తుమ్మెదలయొమ్మె దలపింపుచు వెండియు హృదయగుహాహా
హారంధతమసంబు బయలు మెఱసినట్టు గనుపట్టె బట్టరానిగుట్టున నెట్టనం దిట్టగిలఁ బడి
యారాపట్టి యెట్టకేలకుఁ కట్టెదుట నెట్టుకొని యున్న సభిధట్టుంబుతోనిట్లనియె. 10

ఉ॥ అన్నియుఁ జెప్ప వచ్చుఁ గునుమాయెధుఁ డుగ్రత రాగ్రహంబునకొ
గ్రొన్న నచిల్లుటంపరలు గ్రుచ్చిన నొచ్చిన నోర్వవచ్చునే
యెన్నఁటి కాన్పపాలసుతు నెంతయు సంతస ముప్పుతిల్లఁ గా
మొన్నతిఁ బెండ్లి యాడఁగలనో? లలనామణులార! చెల్వరే

11

సీ॥ మిడియెండవలె నుండువడి నిండ మ్రొ జెందు, నుడుకువన్నెలకాఁక లోర్వ రాదు
కార్చిచ్చుతోఁ జెల్మి గన నేర్చుదగ నేర్చు, మలయానిలమువేడి నిలువ రాదు
కగ్గళుల మనంగదుగ్గయంబు చెలంగ, వెలయుకోయిలసద్దు వినఁగ రాదు
చిలుకులాడినపోల్కి బెళ్ళు వీనుల జిల్గు, చిలుకపల్కులబాధ మ్రొగ రాదు

గీ॥ తుమ్మెదలదిమ్మనొద తలకి మ్రొనగ్గుదగ్గుకునిదర్పపునలీల తాళఁ జాల
నోర్పు గలవారు మీరు నన్నూఱడిలఁగ! నేర్చి లిటఁ జూప రావడీ నెలతలార!

ఉ॥ అల్ల ద్విజాండు రాఁడు తడవాయెఁగదా? పరనాథనందనుం
డుల్ల మెలర్ప న న్వినియెకూ విని యుద్వహనేచ్చ యాత్మలొ
నుల్ల సిలంగ నెంచెను మఱొక్కతె నెవ్వతెనైన నెంచెకూ
పల్లవపాణులార! యలభావజుబారిఁ బడంగ శక్యమే

18

మ॥ కలలోఁ గన్నపుపాలశేఖరుని వేడ్కం జూచు టెన్నండొకో
యిలతేఁ డన్నరవాధవర్యునకు నన్నీయంగఁ బెండ్లాడి నా
తలఁపుల్ మీఱఁగ నూనసాయకునిబందాగా వితర్కించుమఱ
చెలుపుం డెన్నఁడుగొఁగించునె? సుఖశ్రీ గాంచు టెన్నండొకో

14

సీ॥ వానిచక్కదనంబు పూని చూచినఁ గాని, దిగులు దీరదునుడీ మగువలార
వానికెంఱలు నాపాణి నంటఁగఁ గాని, మేనితాపము నోడు మెలతలార
- య్యిసానుపుటింటిలోన నిల్చినఁ గాని, కొంత నెమ్మది గాదు కొమ్మలార
వానికొఁగిటఁ జిక్కి వలపు మించినఁ గాని, వలవంత దీటు దోషనితలార

గీ॥ వానియారమున విగిగుబ్బ లానకున్న । వానిచక్కెరకమ్మొవిపానకమ్మ
లానకున్నఁ దిరం బయి మానకున్న । నామనోవ్యధ దీర దోభామలార

15

మ॥ అని యారాజకుమారికామణి మనోబాలీభగాధాశ్రునే
దనకుం జాలఁగ లే నయోయనుచు, గెందళ్ళొంగపోలంబున

దనచేనేల చెఱంగు చాటిదును గంధర్వాంగనావల్లకి
ఘననాదంబు చెలంగ నేడ్చె నుడుకుంగన్నీరు మున్నీరుగఁజ్జె॥

16

సీ॥ శ్రీకృష్ణఘనరూప జితహాసవకలాప, రాహుభితోక్తప శార్జధరచాప
శివసన్నతవిలాస నవహేతుమయవాస, చాంపేయసుమనాస చారుహాస
నాయునందనచిత్ర వాగ్విరితచరిత్ర, కమలారిరవిసేత్ర కదనశైత్ర
వార్షికాంబుదరీతి వత్సప్నాసంపాతి, వనధివాసభ్యాతి యనుచు భీతి

గీ॥ వెఱలుమెఱలును బొడలు బిట్టరవి తెరలు । చానలముఖాక్షివతోజ జఘనవత్స
చంద్రికాస్మరమేఘహం సాధినాథ । గుణవిరోధ్యవిహారంక గణన దనర॥ 17

ఉ॥ ఇమ్మెయి నుమ్మలింపుచు మృగేతఱ యూరకయన్నఁ జూచి యో
యమ్మఁ యిదేటికాఁక జలజానన మూర్ఛిత నంచుఁ దత్సఖుల్
నెమ్మదిలోన జింతిలుచు నేరుపుతో శిశిరోపచారముల్
సమ్మతిఁ జేయ నెంచి నుమసాయకు నాత్మఁ దలంచి మ్రొక్కుచుజ్జె॥ 18

సీ॥ మెఱుంగువెన్నెఱులవైఁ గురువేరు సవరించి, నెమ్మొమ్మనందుఁ గెందమ్మ లుంచి
కన్నుల విరిసల్లకల్వతీకులు దార్చి, గళశంకమున మౌక్తికములు చేర్చి
శాహువల్లలయందుఁ బటుమృశాళము లుంచి, హస్తంబులఁ గుశేశయములుపూన్చి
చన్నులఁ బుష్పగుచ్ఛమ్ములు సమకూర్చి, పొక్కిలి నునుపొన్నపూ వమర్చి

గీ॥ విలసితోరుల ననఁటిమోపులెనయించి । లలితపదములఁ జిగురాకు లలవరించి
అందమగు మేనఁ బన్నీటిగంద మలఁది । సలిపి రింతికి తైత్తిర్యపచారవిధులు॥ 19

ప॥ అంత॥ 20

క॥ ఘనతాపకరం బయ్యెజ్జె॥ ఘనసారపటీరగంధ కలనము నైఁపజ్జె
ననుబోఁటికి వశమే యని । ననుబోఁడి గలంగెఁ దనమనం బెఱియంగజ్జె॥ 21

గీ॥ ముదిత కపుడు శలీమఖమ్ములు శలీమ । ఖమ్ము లయ్యెను ఖగములు ఖగము లగ్నము
పరిమళమిళచ్ఛరమ్ములు శరము లయ్యె । నార? విరహానలంబు మై నగ్గలింప॥ 22

చ॥ అలకలకంఠి తాపభర మంది కుచద్వయహారవల్లరుల్
నెళవెళఁజేలగింజు లయిబెట్టుగ మిట్టిపడంగ శయ్యవై
నలరుప్రసూనముల్ కిలయాదికముల్ వసివాడగందముజ్జె
గళకళ లాడఁగఁ గవి పితాపిక వైధి వధూటు లందఱుజ్జె॥

23

సీ॥ చెలి! శివశర్మ వచ్చె కటండుఁ బల్కవే యలరువిల్లునిగర్వ ముఁగఁ గాని
యజసమాగమనవిఖ్యాతి వచించవే యంచలనడక క్రిందను గాని
చక్రీశ్వరకథాప్రసక్తి గణింపవే మలయమారుతధాటి నిలుచుఁ గాని
ఉత్తమస్ఫూర్తిభుక్తి వర్ణింపవే కలువనెచ్చలివేడి దొలఁగుఁగాని

గీ॥ యనుచుఁజాతుర్య మెనయ నున్యలరుఁబోండ్లు, పంచశరునిధదీయ మాబలముతోడ
గూడ బెదరించుపోఁడుము లాడుకొనఁచు, నిందుమతిఁ జూచి వేవేగ నిట్టులనిరి 24

క॥ ఉపచారం బొనరించిన నపచారం బయ్యెనేమొ యతిపా? నీ క
య్యుపపనసీమఁ జరించిన నపశమనం బగును గొంత యూజుట గాఁగజ్జ 25

కీ॥ రా రన్నుటయు నపుడా! నారీరత్నము మనోజనాశీకశరా
సారహతికోర్వ కటు శృం! గారవనంబునక వెడలఁగాఁ దలచి మదిక 26

సీ॥ పంచశరాన్నితాపజ్వలికామాలి, కలహెచ్చు నిట్టూర్పుగాడ్పుతోడ
నంచనేతెంచురాయంచజాడ నదల్పు, కళుకుటందెలవళానకులతోడ
చేరి చేలాగిచ్చుచినయూడిగ పుఁగూర్చి, డెందంపుప్రోడచేడియలతోడ
విసు వొందునొపపరిమిసిమిమేనికదాని, తళుకునిగ్గులనంతములనోడ

గీ॥ మూనకబరీభరస్ఫురన్మౌల్యవాస! నాగతమిళింద యుంకార నటనఁ జూడఁ
జూడ వేడుకగాఁ జెల్గు సారదిఁ బట్టు! తలిరుటరిగెల్కొందున వెలయునీడ 27

సీ॥ మెట్టదామర లంచ మెట్ట బోయిన యంచ, లక్ష్మిట్టుకాఁకి చే నలనుటించ
నీలోత్పలము లంచ నిండినటు మ్రోదల్, కడఁతాపమును జెంది కళవలింప
జిగిదొండపం డంచుఁ జేరవచ్చినచిల్క, బలుమెట్ట దిగులాంది పరువు లిడగ
బోయిత్సెయటంచుమెచ్చుచుఁజుకోరికఁజేరి, యుడుకుసోఁకినమారముణుకఁదొంగ 28

గీ॥ తరుణలాఘోరస్వాద్విపాదములఁ జూడఁ! బ్రేక్షణాధరతనుపొందువిభల వెలయ
రాజముఖి మందమందమరాళగతుల! నతులశృంగారవన్దులకు నడుగుదెంచె 28

క॥ పల్లవి తెలావల్లి! హల్లీసకమల్లికాలతాంతనితాంత
ప్రోలసితసారభంబుల! నుల్లం బలరించుతరుసముత్కర మెసఁగజ్జ 29

సీ॥ ఒకచాయవికచాయతకచాయ సునుపాళి, కలబాళిగలబాళికలు మెలంగ
నొకదండ కుకతుండ పికకాండధుతపత, త్వలసత్త్వివలసంతతి వెలుంగ

శోకచోట వికచాటవికపాటలీర్ఘాట పాటిరవాటివిభల్ నెలంగ
మొకమేర సుకుమార సకుమార కరవీర, వరవీర తయ సమత్కార మెనంగ
గీ॥ రంగదుత్తుంగ భాస్వదభంగభంగ, సంగసగీతకృద్భృంగజలజనంఘ
సారకాసారసంచార సరసగంధ, వాహవిభవంబుఁ జెందునవ్యసమునందు

30

ఉ॥ చొచ్చి చతుర్దిశాతలుల సొంపొనరించు ప్రమానసంపదల్
మెచ్చుచు నొండొరుం గడచి మించినవేడుకతో ఘోరావశుల్
హెచ్చినప్రేమతోఁ గొనుచు నిర్దువనంబున సంచరించున
య్యచ్చగుమ్మడుగుమ్మలక్రియల్ పువుదోట మెలంగి రంగనల్

31

సీ॥ తమపదారూకాంతితతు లెంతయుఁ గడంగి, తిళుకుకుంకుమవసంతములు చల్ల
తమవిలాసవిలాసకనమహాసితద్యుతుల్, దనరి కస్తురివసంతములు చల్ల
తమ మించు మెలుఁగుటందపుమేని నిగ్గులు, తతహర్షద్రావసంతములు చల్ల
తమమందహాసగుందర చంద్రికావశుల్, తలుచు గప్రపువసంతములు చల్ల

గీ॥ పల్లవాధర లుల్లసత్పాణిపద్మ, కంకణాంగదపంక్తులు ఘల్లుఘల్లు
రసగ నవ్వనమెల్ల మెలన మెలంగి, రంగజానిరాణి బహుభామలై నకరణి

32

సీ॥ ఈదండగాదెయ్యా వేదండయాన బ, ల్పాదండ గొని ప్రేయః బూనె నన్ను
నీకొమ్మఁగాదె ము న్నీకొమ్మచిగురాకు, నీకొమ్మ ననుచుఁదానే గ్రహించె
నీరాలఁగాదెపన్నీ రాలతాతన్ని, యీరాల నటుచక్క నిటకుఁ దెచ్చె
యీవంకఁగాదె వేనీవంకః క్క, లేవంకముగఁ గూర్చి యేనొసఁగుట

గీ॥ యిచ్చట నెకాదె పచ్చరాగచ్చుదిన్నె, ముచ్చటలుమీఱ మెచ్చుచు రచ్చయంట
(మఱియు నిచట నె కాదె ప్రేమమెయి మనము), గచ్చు లనుకొంట యోమత్స్య
కంఠులార॥ 33

సీ॥ అదె చిగురాకు మెచ్చదవెగోకిలవాణి, కొరలెఁ బన్నీరు చకోరనయన
యదె ద్రాక్షగుత్తిఁ దెన్నెసఁగెఁ జిల్కలకొల్కి, యలరులు లతకూనె యలకె నదిగొ
యిది విరితేనె పెంపెక్కె మధుపవేణి, యదె మెట్టదామరల్ హంసయాన
యదె చల్లనైనవెన్నద హరిణేక్షణి, యదె కృతక సగుంబు హరివల్గు?

గీ॥ యిచటఁ జరియింపుఁ డింపుగ నింతులార, యనుచుఁ దత్తన్యవోజ్ఞుని హాగయన్త
చతురనూళ్లల నొండొరుల్ సరసరీతి, నందుఁ బుష్పపహ్నుతి సేయ నాత్మసేవి॥ 34